

УДК 339.137.2/658.155/637(477)

ЗАХОДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ОРІЄНТОВАНІ НА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ТВАРИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Д.А.Соболєв, аспірант

Національний аграрний університет

У статті визначено заходи державної політики, що спрямовані на збільшення у довгостроковій перспективі обсягів виробництва та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції тваринництва.

В статье определены мероприятия государственной политики, которые ориентированы на увеличение в долгосрочной перспективе объемов производства и на повышение конкурентоспособности отечественной продукции животноводства.

Ситуація із вирощуванням зернових і зернобобових культур та зеленої маси свідчить, що в Україні, незважаючи на сприятливі ґрунтово-кліматичні умови, відбувається постійне падіння обсягів виробництва (рис. 1).

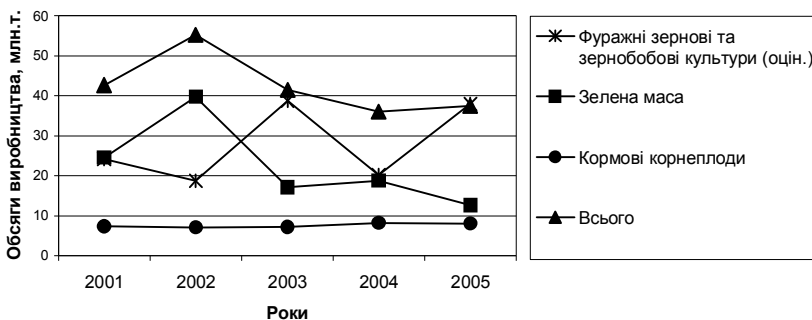

Рис. 1. Виробництво продукції зернових і зернобобових культур та зеленої маси

Оскільки дана продукція є основою для кормовиробництва, все це відбувається на фоні занепаду галузі тваринництва. Так,

протягом 1991-2004 років в усіх категоріях господарств поголів'я великої рогатої худоби скоротилося на 17,6 млн. голів, або в 3,5 раза, у тому числі корів — на 4,4 млн. голів, або в 2,1 раза, свиней — на 13, або у 3 рази, овець і кіз — на 6,6 млн., або у 4,5 раза, птиці — на 92,5 млн. голів, або у 1,6 раза, а в сільськогосподарських підприємствах — відповідно на 18,4; 5,2; 12; 6,9 та 82,4 млн. голів, або у 7,8; 6,5; 6,7; 26 та 2,6 раза. Аналогічна ситуація склалася і з виробництвом тваринницької продукції: порівняно з 1990 роком реалізація на забій худоби і птиці зменшилася на 3,4 млн. тонн, або в 2,7 раза.

Тому надзвичайно важливим є визначення основних проблем, які стоять перед виробниками тваринницької продукції на поточно-му етапі, та вироблення ефективних програмних заходів державної політики, орієнтованих на підвищення конкурентоспроможності національних виробників. Вони є необхідними, адже, як свідчать дослідження, найбільш важливою проблемою є те що сільськогосподарське виробництво в Україні, внаслідок дії комбінації кліматичних, політичних та кон'юнктурних факторів, є досить нестабільним (рис. 2).

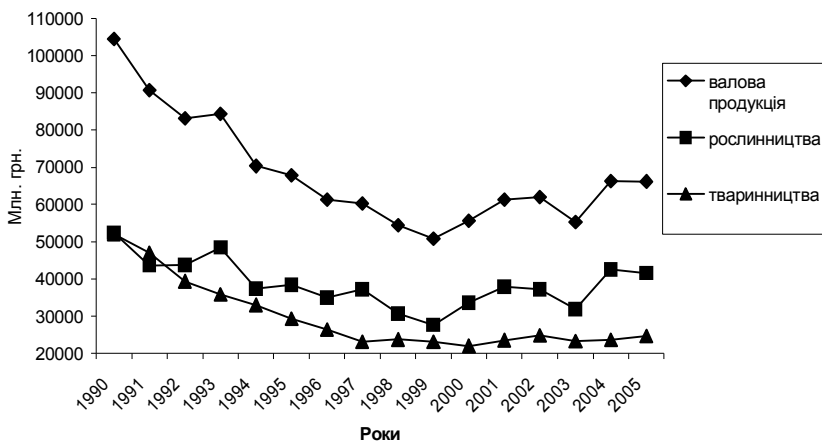

Рис. 2. Динаміка валової продукції сільського господарства

Значною мірою це пов'язано із досить низькими рівнями використання матеріально-технічних ресурсів. Так, обсяги застосування добрив знизилися з 4242 тис.т у 1990 до 401 тис.т у 2001 при незначному зростанні до 557 тис.т у 2005. Причиною цього є посилення диспаритету цін між сільськогосподарською продукцією та ресурсами, зменшення прибутків аграрних виробників та зниження рівня державної підтримки у сільському господарстві. Таке становище не дозволяє сільськогосподарським підприємствам виконувати всі необхідні технологічні операції по догляду за рослинами у повному обсязі, що у свою чергу збільшує негативний вплив природних факторів на рослинництво та призводить до збільшення собівартості продукції тваринництва внаслідок подорожчання кормів.

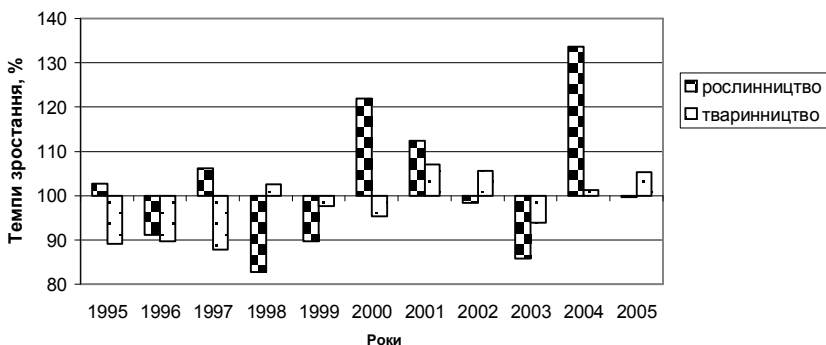

Рис. 3. Темпи зміни обсягів валової продукції сільського господарства (у відсотках до відповідного періоду минулого року)

Така нестабільна ситуація (рис. 3) є особливо важкою для виробників тваринницької продукції, адже внаслідок специфіки її виробництва сільськогосподарські підприємства не можуть “заморозити” діяльність у разі виникнення несприятливих ринкових умов (наприклад, подорожчання кормів або падіння цін на готову продукцію, що, природно, призводить до збитків з боку виробників продукції тваринництва (в середньому за 2002-2004 роки збитки у цій галузі склали 926 млн. грн. на рік).

З огляду на курс України щодо набуття членства у Світовій Організації Торгівлі, збільшення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції повинно стати одним з основних пріоритетів аграрної політики.

Першим кроком на шляху підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору має бути розроблення національної програми, яка буде реалізовуватись центральними органами виконавчої влади. Адже виробництво продукції тваринного походження є процесом, який включає виробництво кормів, перетворення їх у сировину тваринного походження і переробку у харчову продукцію. Виникнення ускладнень на будь-якому з цих етапів одразу призведе до зменшення конкурентоспроможності готової продукції і як наслідок — всіх підприємств залучених до її виробництва. Підготовка такої програми дозволить більш ефективно визначати слабкі місця у харчових ланцюжках та сприяти їх ліквідації. Діюча програма підвищення конкурентоспроможності продукції тваринництва на національному рівні має включати такі складові: залучення іноземних інвестицій до аграрного сектору, стабілізація ринку кормів, приведення національних вимог щодо якості та безпеки продукції у відповідність із міжнародними стандартами, надання державної підтримки виробникам продукції тваринництва з метою модернізації власного виробництва відповідно до вимог нових норм та стандартів.

Залучення іноземних інвестицій у національну економіку є одним з найбільш перевірених та ефективних шляхів підвищення конкурентоспроможності власного виробництва, оскільки із отриманням інвестицій виробник отримує доступ як до сучасних технологій виробництва, так і до методів управління та ринків збуту продукції. Однак такий підхід не сприятиме ефективному розвитку сільського господарства в цілому. Прагнучи отримати максимальні прибутки, інвестор буде використовувати максимально інтенсивні технології із мінімізацією витрат на виробництво, що залишатиме місцевим виробникам лише невеличку частку від потенційних прибутків, які можна було б отримати у разі самостійної реалізації продукції. Крім того, обсяг прямих іноземних інвестицій у сільське

господарство складає лише незначну частину від загального обсягу (за результатами 2005 року, сільське господарство отримало лише 2,9% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій).

Наступним кроком щодо підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва повинне стати створення ефективної ринкової інфраструктури, зокрема товарних бірж для торгівлі великими партіями продукції рослинництва. Особливо це є актуальним для фуражних зернових культур, які є важливою складовою кормової бази тваринництва. Виявлено, що останніми роками в Україні відбувається активізація біржової торгівлі зернопродукцією (рис. 4).

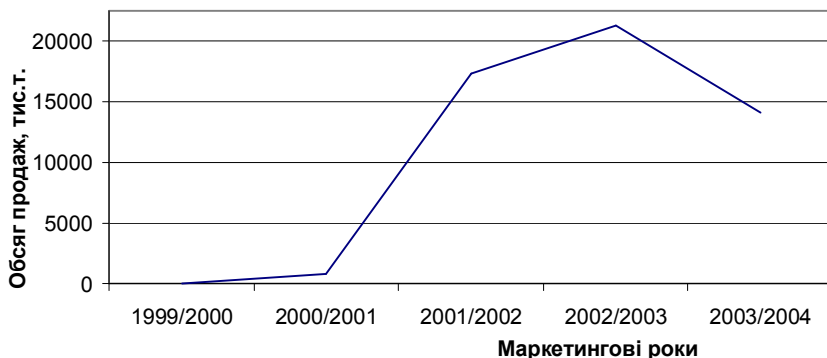

Рис. 4. Біржова торгівля зерновими культурами в Україні

Наповнення біржового ринку, за умов розвитку належної інфраструктури для зберігання зернових (елеватори), зниження тарифів на зберігання та надання сільськогосподарським виробникам можливостей щодо здійснення торгівлі складськими свідоцтвами на біржі, призведе до можливості ефективного формування великих товарних партій, які у свою чергу будуть сприяти стабілізації цін та стимулювати прихід великих споживачів — виробників продукції тваринництва.

Це одним важливим напрямом підвищення конкурентоспроможності вітчизняного тваринництва є надання значної державної

підтримки підприємствам, які займаються селекційною та племінною роботою. Цього можна досягти шляхом надання прямої підтримки відповідним племінним господарствам або часткової компенсації витрат сільгоспвиробникам на придбання племінних тварин. Як показує практика, другий варіант є найбільш ефективним з точки зору використання бюджетних коштів і досягнення необхідних результатів.

Вимога щодо приведення національних стандартів у відповідність із міжнародними була висунута тому, що, як показує досвід нових членів ЄС, запровадження більш жорстких стандартів якості та безпеки харчової продукції призводить до відповідного підвищення вимог з боку виробників сільськогосподарської сировини. Наслідком цього стає необхідність вдосконалення виробничої бази, яка дозволить запобігти зниженню якості сільськогосподарської сировини під час її виробництва. Це вимагатиме залучення додаткових коштів для переобладнання господарств, що є дуже складним завданням при сучасному стані аграрного сектора країни. Найбільш ймовірним джерелом надходження цих коштів можуть стати переробні підприємства, за умови, якщо держава запровадить податкові пільги для тієї частини прибутку підприємства, яка буде витрачена на розвиток сировинної бази, наприклад, шляхом надання безвідсоткових кредитів сільськогосподарським підприємствам.

Зважаючи на високий потенціал сільськогосподарського виробництва України та обмеженість внутрішнього ринку, уряду нашої держави необхідно проводити роботу щодо пошуку можливостей збуту цієї продукції на зовнішні ринки. Першим кроком на цьому шляху має стати вивчення кон'юнктури та бар'єрів на ринках тих країн, які можуть стати потенціальними споживачами нашої продукції. Важливим заходом, орієнтованим на підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, повинна стати активізація двостороннього співробітництва з країнами, які є перспективними та поточними ринками збуту для нашої продукції. Так, вжиття заходів на політичному рівні щодо зниження рівня технічних бар'єрів в торгівлі з такими країнами здатне суттєво знизити витрати

вітчизняних виробників на входження на ці ринки, що призводить до зростання добробуту сільськогосподарських виробників. Основним кроком на цьому шляху повинно стати членство нашої країни в СОТ, тому що саме вона здатна забезпечити ефективний захист від неконкурентних дій в глобальному економічному середовищі.

Висновок: підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників тваринницької продукції повинне здійснюватись як за рахунок стабілізації ситуації на ринках, які забезпечують цей сектор необхідними ресурсами, так і за допомогою стимулювання збуту готової продукції. Крім того, виникає нагальна потреба щодо приведення національних норм та стандартів до рівня міжнародних та створення передбачуваної ситуації на внутрішньому ринку шляхом визначення чітких пріоритетів розвитку галузі у державних програмах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Developing Country Requirements for the Improvement of Food. Quality and Safety. Petra Schill, Doris Guenther
2. Кабінет Міністрів України, розпорядження від 10 серпня 2004 р. N 557-р "Про схвалення Концепції Державної програми створення сприятливих умов для стабілізації та розвитку тваринництва на 2005-2010 роки"
3. Гайдуцький А.П., Інвестиційна конкурентоспроможність аграрного сектора України. - К.: Нора-Друк, 2004.
4. Шнипко О.С., Національна конкурентоспроможність: сутність, проблеми, механізми реалізації. - К.: Наукова Думка, 2004.